

СУСПІЛЬНІ НАУКИ

УДК 340:378.001.895

**РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРАВНИКІВ ПІД ЧАС
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

А. С. Багатко

студентка 3 курсу, група ПР-32, навчально-науковий інститут права

Науковий керівник – к.пед.н., доцент М. Ю. Якимчук

*Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна*

У статті проаналізовано актуальні проблеми розвитку комунікативних компетентностей здобувачів вищої освіти спеціальності право під час дистанційного навчання, яке вийшло на перший план, із-за пандемії COVID 19. Виокремлено найбільш ефективні, на нашу думку, форми освітнього процесу під час дистанційного навчання, які сприяють розвитку мовленнєвих умінь правників – синхронну і асинхронну.

Ключові слова: правники, дистанційне навчання, комунікативні компетентності, професійно-мовне спілкування.

В статье проанализированы актуальные проблемы развития коммуникативных компетентностей соискателей высшего образования специальности право во время дистанционного обучения, которое вышло на первый план, из-за пандемии COVID 19. речевых умений юристов – синхронную и асинхронную.

Ключевые слова: правовики, дистанционная учёба, коммуникационные компетентности, профессионально-языковое общение.

The article analyzes the current problems of the development of communicative competencies of higher education law graduates during distance learning, which came to the fore because of the COVID 19 pandemic. lawyers' speech skills - synchronous and asynchronous.

Keywords: lawyers, distance learning, communicative competencies, professional language communication.

Сучасна вища освіта в умовах переходу на дистанційний формат навчання у зв'язку з пандемією COVID 19 зіштовхнулося з низкою проблем, зокрема й тими, що пов'язані з розвитком комунікативних компетентностей студентів. Беззаперечно, дистанційні технології навчання не можуть повністю замінити живе спілкування викладача із студентами, тому потрібно шукати інноваційні. На нашу думку, для майбутніх правників уміння налагоджувати продуктивну взаємодію і встановлювати професійно-ділові взаємини під час професійної діяльності має принципове значення.

Мета статті – дослідити та проаналізувати теоретичні аспекти розвитку комунікативних компетентностей правників під час дистанційного навчання.

Різні аспекти проблеми розвитку комунікативної компетентності, зокрема і юристів, досліджували С. Александрова, К. Балабанова, В. Барковський, О. Бондаренко, О. Бовдир, А. Богуш, Т. Бутенко, Н. Волкова, З. Височан, Т. Гороховська, І. Гуменна, Ж. Дасюк, О. Добротвор, О. Загородна, Д. Ізаренков, О. Калита, І. Клак, І. Когут, В. Костенко, О. Кукло,

Т. Лаврухіна, М. Львов, О. Павленко, М. Пентелюк, О. Туринська, С. Чернова, В. Ягупов, М. Якимчук та ін.

На думку О. Бовдир, комунікативна компетентність працівників правоохоронних органів знаходиться в прямій залежності від їх загального розвитку, культури, широти світогляду, наявності різнобічних знань, сформованості певних моральних принципів [1, С. 278].

Цікавим для нашого дослідження є думка Чернової С., що основною ознакою комунікації є наявність конкретного співрозмовника, при цьому вона проходить більш невимушено, якщо співрозмовники займають рівне становище [5, С. 154].

Ми вважаємо, що через спілкування майбутні юристи освоюють різні соціальні та міжособистісні ролі, засвоюючи стандарти поведінки, оцінюючи мотиви і вчинки учасників правовідносин і формуючи навички конструктивної взаємодії. На нашу думку, розвитку комунікативних компетентностей правників сприяє створення різноманітних мовленнєвих ситуацій під час навчального процесу, зокрема дистанційного. Зазначимо, що створення комунікативних ситуацій професійно-мовного спілкування – це одна з організаційно-педагогічних умов розвитку професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх юристів.

Під комунікативною ситуацією розуміємо з одного боку, взаємодію учасників комунікації, що характеризується наявністю проблеми або теми для обговорення [3, С. 9] (*лінгвістичний аспект*), а з іншого – спосіб мовного спілкування, що містить у собі мотиваційну сторону мовленнєвої діяльності та умови, що викликають потребу в спілкуванні [4, С. 101] (*психолінгвістичний аспект*). Таким чином, обираючи матеріал для таких завдань, необхідно зважати на індивідуальні потреби студентів-правників, які обумовлюють вибір моделі поведінки в конкретній ситуації. На наш погляд, важливо, щоб зміст пропонованих дидактичних матеріалів з комунікативними ситуаціями був наповнений різними рівнями складності.

Аналіз наукових досліджень дав можливість нам визначити основні типи комунікативних ситуацій професійно-мовного спілкування (див рисунок).

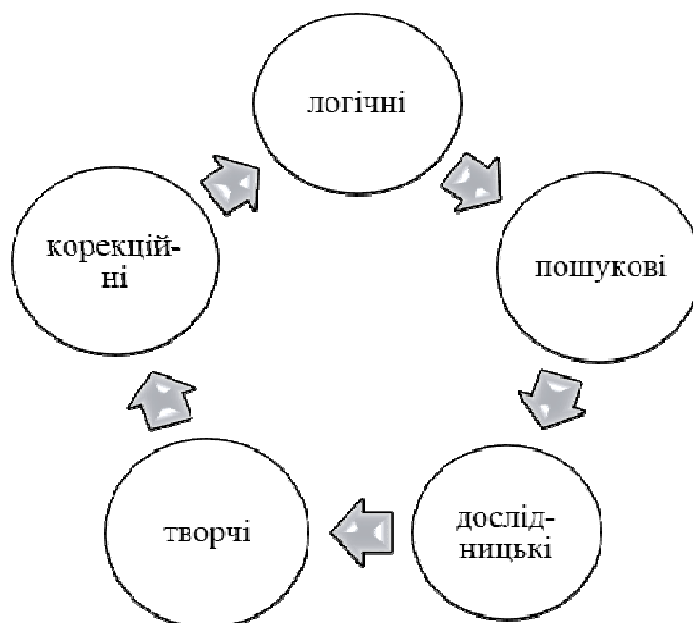

Рисунок. Основні типи комунікативних ситуацій професійно-мовного спілкування

Зазначимо, що пошуковий тип ми розуміємо як створення викладачем певної проблемної ситуації відповідно до якої студент-правник повинен знайти чинний нормативно-правовий документ, щоб з'ясувати хід вирішення цієї проблеми.

Дослідницький тип – це коли студенти-правники самостійно формують проблему і тим самим шукають шляхи вирішення її.

Творчий тип, на нашу думку, коли викладач моделює нестандартну ситуацію, яка вимагатиме від правника не лише основних юридичних знань, а й вмінь застосовувати логічне, критичне мислення та творчі здібності у процесі обговорення.

Корекційний тип спрямований на виправлення запланованих помилок викладачем під час виголошення промови, а студенти-правники повинні занотовувати їх і вкінці заняття обґрунтувати свої зауваження.

Логічний тип комунікативної ситуації спрямований на актуалізацію логічного мислення студента у процесі вирішення правової задачі.

Цікавим для нашої роботи є погляди В. Чернея щодо використання форм освітнього процесу під час дистанційного навчання, де зазначено, що синхронну і асинхронну взаємодію можна розглядати як однаково продуктивні форми засвоєння знань в умовах рівної вмотивованості студентів і наявності у них можливості зв'язатися з викладачем, якщо виникне необхідність у роз'ясненні проблемних питань, тобто наявності зручного комунікаційного майданчика [3, С. 88].

О. Бовдир вважає, що в рамках дистанційного навчання під синхронною взаємодією розуміється електронне навчання в реальному часі [1, С. 155]. Безумовно, такий спосіб взаємодії використовується при проведенні практичних занять, які передбачають діалогову форму роботи викладача і студента-правника. Зазначимо, що і лекцію при необхідності можна перевести у формат синхронної взаємодії. Наприклад, у форматі відеоконференції на платформі Meet можна підготувати лекцію із запланованими помилками. Після оголошення теми заняття студентам повідомляється, що в ній буде зроблено 7 помилок різного типу. За 10–15 хвилин до закінчення лекції викладач пропонує студентам відповісти на поставлене на початку лекції питання. По кожній знайденій помилці здійснюється голосування в чаті і обговорення відповідей. Голосування проводиться обов'язково: у разі, якщо студент називає в якості помилки правильну версію, воно повинно показати, що студент помиляється. Лекція із запланованими помилками є прикладом синхронної взаємодії студентів з викладачем в режимі реального часу. Студенти-правники виступають в якості опонентів, своєрідно «граючи», спілкуючись з викладачем, а найголовніше те, що вони краще сприймають і усвідомлюють інформацію. Таким чином, технологію синхронної взаємодії розглядаємо як ефективний спосіб розвитку комунікативних компетентностей майбутніх юристів.

У педагогічній практиці асинхронна взаємодія здійснюється за допомогою різних електронних ресурсів. У зв'язку з цим при дистанційному навчанні цей вид взаємодії є оптимальним і перспективним, якщо з різних причин синхронна взаємодія неможлива. На думку Чернової С., в рамках асинхронної взаємодії педагогу слід докласти трохи більше зусиль з розробки завдань таким чином, щоб у загальній відповіді було видно внесок кожного учасника, задіяти більше каналів і способів комунікації і продумати хронологічні рамки виконання такого завдання [5, С. 94].

Зазначимо, що асинхронну взаємодію можна використовувати як доповнення до синхронної або аудиторної взаємодії, коли потрібно глибше вивчення теми з юридичної дисципліни. Наприклад, на відкритих українських громадських проектах «Prometheus» було запропоновано тему для обговорення «Захист релігійних прав та свобод в Україні в умовах змін», яка не входить до освітньої компоненти «Конституційне право України», але є актуальною. Студенти-правники самостійно вивчають це питання і пропонують свої версії рішення. Участь на відкритих українських громадських проектах «Prometheus» дає студенту

додатковий бонусний бал у бально-рейтинговій системі. Студенти-правники беруть активну участь в обговоренні, діляться своїми ідеями, а викладач постійно контролює і уважно вивчає матеріали, які розміщено на Prometheus про захист релігійних прав та свобод в Україні в умовах змін. Результатом обговорень стане виступ правника-учасника на студентській науково-практичній конференції з доповіддю на вищезазначену тему.

Отже, слід зауважити, що ефективність дистанційних форм залежить від наявності необхідного комп'ютерного та програмного забезпечення, готовності викладачів до організації взаємодії в електронному інформаційному освітньому середовищі та ін. Крім того, організація взаємодії в рамках дистанційного навчання вимагає значних психологічних і методичних зусиль від усіх учасників освітнього процесу.

Однак досвід показує, що орієнтованість інформаційно-освітнього процесу на розвиток комунікативних компетентностей майбутніх юристів навіть в рамках позааудиторних занять дозволяє досягнути позитивних результатів в оволодінні навичками професійно-мовленнєвої комунікації. Перспектива подальшого дослідження може бути спрямована на теоретичний аналіз основних аспектів студентоцентризму під час дистанційного навчання.

1. Бовдир О. Комунікативна культура юриста: сутність та особливості. *Молодь і ринок*. 2011. № 5. С. 132–135.
2. Височан З. Ю. Формування комунікативної компетентності як ознаки професійної культури майбутніх фахівців права. *Наука і освіта*. 2015. № 6. С. 21–27.
3. *Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права* : матеріали XI міжвуз. наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 23 квіт. 2021 р.) ; редкол.: В. В. Черней, С. С. Чернявський, І. І. Романов та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 128 с.
4. Калита О. П. Концептуальні підходи в дослідженні комунікативної компетентності юристів. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. 2014. Вип. 35. С. 36–39.
5. Чернова С. В. Розвиток комунікативної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі підвищення кваліфікації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Чернігів, 2019. 282 с.